

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

96 Hic secli princeps non ordinet ecclesiæ res.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

seu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria ecclesiarum, quae nunc sunt, vel quae ex quibuslibet titulis ad ecclesiarum iura pervenerint, ab eo, qui nunc antistes sub electione communium fuerit ordinandus, & illis qui futuris facilius liceat. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit, inefficax, atque irritum inducetur, sitque facientis, vel consentientis, accipientisque anathema. [¶ Maximus Episcopus Bleranz ecclesiam dixit.] Modo sancta synodus dignetur edicere, si licuit laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dicere: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non credebatur constituere. Dicite, vobis quid videtur. De melicuit laico legem dare? Sancta a synodus dixit, Non licuit, & adiecit; lege sequenda. Hormisdas diaconus legit: [¶ Et is, qui praedium rusticum, vel missa diaconus fuerit consecutus, noverit se urbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, sed si veris, qui alienaverit, vel praescriptione munitum, sed si veris, qui alienaverit, si cum sequetur h, voluntate contraria praedium huiusmodi alienatum revocare a, voluerit, id cum fructibus restituat, quos s illic fuerit consecutus.]

[¶ Hac cum legeret, Stephanus Episcopus Veneranz ecclesiae, surgens & consensu dixit, Perlegatur. Hormisdas diaconus legit.] Quae a, pena ad placuit accipientis etiam haereses afflicte. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & facile illi insat, ut quae vel pro salute, vel prosequi animarum suarum e uniusquique venerabili Ecclesia, pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quos hac maxime servare conveniat, in alterum transferantur. Planè quaequid in gemmis, vel auro, atque argento, nec non & vestibus minus apta ulibus, vel ornatum videbuntur Ecclesiae, quae servari, ac diu manere non possunt, sub iusta estimatione vendantur, & erogationi & religiose proficiant.]

[¶ Cumque lecta fuisset, Laurentius Episcopus Mediolanensis ecclesiae dixit [ista scriptura nullum Romanam civitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos statuendi in ecclesia; praeter Romanam Pontificem habere aliquam potestatem: quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas impetrandi: maxime cum nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur assensus.]

[¶ Petrus Episcopus Ravennatis ecclesiae dixit [Scripturam, quae in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est, quia nec canonicis convenit, & a laica persona concepta videtur, maxime quia in ea nullus praesulis sedis Apostolicae interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur.]

[¶ Eulalius Episcopus Syracusanus ecclesiae dixit.] [Scripturam quae in sacerdotali concilio recitata est, evidenter documentis constat esse invalidam: Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamvis religiosus [quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas] facta videtur: deinde quod nullius praesulis Apostolicae sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cujuslibet provinciae sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitanis h sui auctoritate tentaverint, irritum esse debere sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede, non i existente praesule [qui merito & B. Petri Apostoli per universum orbem primum obtinens sacerdotii, statutis synodaliibus consuevit tribuere firmitatem] a laicis [licet consentientibus aliquantibus Episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrati probantur, praesidium inferre non potuerunt] praesumptum fuisse cognoscitur, vobis carere non dubium

a Verba Basilii. b al. consequenter. c al. qui illud. d c. Basilii verba. e al. sanctorum. f al. alienatorem. g al. erogatione religiose proficiant. h §. 9. c. 2. i al. manere. k al. prerogativa. l al. consecrati.

est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta transferi.] Sancta synodus dixit: Licet a secundum professionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentii, Petri, Eulalii, Cresconii, Maximi, vel Stephani, nec ad nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti: verumtamen etiam si aliqua potestate subsistere, modis omnibus in synodali concilio provida beatitudinis vestrae sententia enervari conveniat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret, praesumendi quibuslibet laicis, quamvis religiosus, vel potentibus, in quaevis civitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quamvis illis sacerdotibus disponendi indiscretis a Deo cura commissa docetur.

[¶ Cum in Mansoleo] *Hec initium scripturae Basilianae concilii, & codicis canonum sic habet. Cum in man apud B. Petrum Apostolum recessissent, sublimis, de omnino autem multa sunt huiusmodi capitula, varietate in expositio Gratiari, in variis conciliarum editionibus, & in codicibus canonum ex quibus ea tantum partim videtur, partim recitata sunt, quae peris ponderis sunt visa.*

[¶ Revocare] *Sic est emendatum ex omnibus concilio exemplaribus & impressis & manuscriptis, cum antea legere solentur.*

[¶ Qua pena] *In omnibus editionibus conciliorum. Quam penam placuit accipientis haereses, postea redesque respicere. In codice vero canonum manuscripti dicitur, pro haeresesque.*

[¶ Imperatores ad fidem confirmandam] *potentiam ostendam synodo inferre debent.*

Unde in sexta actione Chalcedonenis concilii dicitur Imperator dixit inter cetera.

[¶ Nos b ad fidem confirmandam] *non ad potentiam ostendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse voluimus, ut inventa tantum non ultra multitudinis pravis doctrinis attacta discussio.*

[¶ De eodem] *Item ex eadem sexta actione, in fine.*

[¶ Quidam e capitula sunt] *quae ad honorem vestrae reverentiae vobis servavimus, decorem esse iudicamus a nobis hac regulariter potius firmari per synodum quam nostra lege sanciri.*

[¶ Synodi conventui] *Imperatores interesse non convenit, nisi sub de sede agitur.*

[¶ Nicolaus Papa in epistola ad Alexanriam Imp. qua incipit [Proposueramus]] *Binam a legitis Imperatores antecessores vestri synodaliibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibus de fide tractatum est, quae universalis est, omnium communis est, quae non solum ad clericorum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos?*

[¶ De praesulis divinationem] *verum, qui haec non rebus praesent, iudicare non possunt.*

Idem in eadem epistola.

[¶ Denique e hi, quibus tantum humanis rebus] *divinis praesent permittunt, quomodo de his quos divina misistatantur, iudicare praesumant, quos ignoramus.*

[¶ Nec etiam Imperator iura] *Pontificis, nec Pontifex iura regiae usurpet.*

Idem paulo inferius.

[¶ Vm ad f verum i ventum est, ultra sibi] *neque Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex iura Imperatoris.*

a al. Laquet. b Anf. lib. 3. c. 107. c Anf. lib. 1. d. 1. d. 3. d Anf. lib. 1. c. 2. e Anf. lib. 1. f Anf. lib. 1. g Anf. lib. 1. h Anf. lib. 1. i Anf. lib. 1. j Anf. lib. 1. k Anf. lib. 1. l Anf. lib. 1. m Anf. lib. 1. n Anf. lib. 1. o Anf. lib. 1. p Anf. lib. 1. q Anf. lib. 1. r Anf. lib. 1. s Anf. lib. 1. t Anf. lib. 1. u Anf. lib. 1. v Anf. lib. 1. w Anf. lib. 1. x Anf. lib. 1. y Anf. lib. 1. z Anf. lib. 1.

Imperatorum utripavit: quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque distinxit, propria volens medicinali humilitate futurum esse fieri, non humana superbia rursus in infernam a demergit, ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans b Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis praefidere videtur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

¶ Ad verum] Post ultima verba capiti antecedentis sequitur continetur in eadem Nicolai epistola. Fuerunt haec ante adventum Christi, ut quidam typice reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech a diabolo imitatus: (ut pote quae semper quae divino cultui conveniant, sibi met tyrannico spiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi, &c. Nihil tamen mutatum est, & ob glisiam, & quoniam est in unum capiti. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt, supra distinctio. 10. cap. quoniam.

C. VII. §. A seculari potestate Pontifex potestatem suam nec sibi, nec legi valet.

Idem in eadem, pauci interjuncti. **S**anis d' evidenter ostenditur, a seculari potestate nec ligari potest, nec solvi posse Pontificem, quem constituit a pio principe Constantino (quod longo superius memoravimus) Deum appellatum: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. Sed & Theodosius minor i sancta synodo Constantiana, magnificentiissimus Comes strenuorum domesticorum transire usque ad sanctissimum synodum vestram, & in nullo quidem eis, quae faciendae sunt de piis dogmatibus questionibus, seu potius expositionibus, communicare. Illi ritum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus. Et post pauca. ¶ Hic itaque manifeste reperitur, apparet communitatem Ignatum per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse proflus expelli. In cuius damnatione, quae praesulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causam fuisse paratum adulationis, non legitima sanctionis.

¶ Theodosius minor] Verba haec sunt accepta ex epistola Theodosii ad Valentinianum Imperatorem synodo Episcoporum per Cardinalem missa, quae est in extremo prima ad hunc usque synodi. In vestigia autem, quae servatur in bibliotheca Vaticana, & quae Latina edita est, eadem plures loco habentur verba cum his, quae resert Nicolai, & prima est verum non Graeco.

C. VIII. §. Nulla potestatem Imperatoris iudicari potest.

Idem Ludovico Imperatori. **I**n scripturis narratur Constantinus Imperator dixisse. (Vere in propriis oculis vidisset sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, clamayden meam expoliarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur.) In quibus deus dicitur filii, necessitate commonebunt, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris paritate ei adhaerent: ita quoque humilitate, atque devotione

a ad. consens. b 2. Timoth. 2. c Genes. 1. d Anselm. lib. 1. cap. 21. Ruffinus in Historia. l. 1. cap. 2. e Gregorius 7. §. Hic notat aliqua in eadem epistola ad Michaelem. Anselmus ibidem. §. expulsum, & cooperire eum. ¶ Nicolai in epistola distinctio.

aquarari nihilominus anhelatis, ita ut in nullo inferior eo, sed potior inveniamini post illius exempla, qui talem se exhibuit ante alia a prioribus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos nos reddere cupientes, ut si de Domini sacerdotibus, qui iure patres dicuntur, aliquid contigerit, nos audire, quod confusione piis mentibus ingerat, non infirmum, sed pudoratos filios Noe imitantem, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictioni repleti, moderante Domino mereamini.

C. IX. §. Regum & principum patres & magistri sacerdotes esse constituitur.

Idem ex epistola Gregorii VII. ad Hermannum Metensem Episcopum, lib. 2. epist. 21. **Q**uis b dubitet sacerdotes Christi regum & principum, omniumque fidelium patres, & magistros censeri? Nonne miserabilis infantia esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subigere, & iniquis obligationibus illum sua potestate subicere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in caelis ligari posse, & solvi.

C. X. §. Auctoritas sacra Pontificum & regalis potestatis, huius mundi gubernacula regunt.

Idem Gelasius Papa Anastasio Imperatori. **D**vo i sunt quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hunc mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus d' hominum, in divino sunt reddiduri examine rationem. ¶ Non illi itaque inter haec ex illorum tendere iudicio, non illos ad suam redigi posse & voluntatem. ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fultis auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consentit, ut sanctus Iohannes Chrysothomus à sua sede pelleretur) excommunicavit. B. Ambrosius si licet sanctus, non tamen universalis ecclesiae Episcopus, pro culpa, quae aliis sacerdotibus non adeo grave videbatur, Theodosium magnum Imperatorem excommunicans, ab ecclesia excludit: qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum non tam pretiosius sit plumbo, quam regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principum sui Pastoralis scribens. [Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adaequari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe eris inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum videatur regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum, & osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiti.]

¶ Dico sunt] Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorii VII. ex qua antecedens: Et ab hoc usque ad verbum, voluntatem, sunt verba ipsius Gelasii ex epistola, quae habetur impressa in Gregorio VII.

¶ Excommunicavit] Sic hic interpretatur caput, Alius item. §. 8. hic per epistola integra habetur.

C. XI. §. Imperatores de honore Pontificibus subesse, non praesse.

Idem Iohannes Papa. **S**i Imperator catholicus est (quod salva pace ipsius

a ad. Ioh. §. Genes. 9. b Anselm. lib. 1. cap. 6. l. 10. p. 5. cap. 378. Panorm. lib. 5. cap. 101. c In eadem epistola Gregorii septimi. Capitul. lib. 5. cap. 67. Concil. Parisiens. lib. 1. cap. 3. Poly. cap. lib. 1. titul. 27. Anselm. lib. 1. cap. 23. Panorm. lib. 5. cap. 109. d regiminiibus. e ad. vellet. §. Ambrosius de dignit. Sacerdoti. cap. 2. g Poly. lib. 1. tit. 19. Anselm. lib. 2. cap. 122. ex lo. anno 8.

dixerimus) filius est, non prael ecclesie: quod ad religionem compertit, discere ei convenit, non docere: habet privilegia sua potestatis, quae administrandis legibus publicis, contra dispositionem caelestis ordinis nil usuraturus, contra dispositionem caelestis ordinis nil usuraturus. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponeret. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponeret. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponeret.

C. XII. De eodem.

Item Gelasius ad Episcopos orientales. **N**unquam a de Pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse: non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque ecclesiae principaliter constitutis Pontificibus: obsequi solere Principes Christianos decretis ecclesiae, non suam proponere potestatem: Episcopis caput subdere principem solum, non de eorum capitibus iudicare.

C. XIII. De eodem. PALEA.

I. Constantinus Imperator coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolice concessit. Nam in gestis B. Sylvestri (qua beatus Papa Gelasius in concilio lxx. Episcoporum a catholicis legi commemorat, & pro antiquo usu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

Apud Anselmum lib. 4. pro vultura capite 32. haec habentur. Quod Constantinus Imperator Papa concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. In principio vero eiusdem capite 32. haec leguntur. In gestis beati Sylvestri, &c. usque ad finem huius & seq. palea, quemadmodum etiam in collectione Deuodedit.

C. XIV. De eodem. PALEA.

II. Constantinus Imperator quarta die sui baptismi privilegium Romanae ecclesiae Pontifici contulit, ut in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo privilegio ita inter cetera legitur. [Vtile 2 iudicavimus una cum omnibus Sacerdotibus nostris, & universo senatu, optimatibusque meis, etiam & cuncto populo Romanae gloriae Imperio subiacenti, ut sicut beatus Petrus in tertis vicarius filii Dei esse videtur constitutus, ita & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius quam terrena Imperialis nostra serenitatis mansuetudo habere videtur, concessimus a nobis, nostrisque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel e eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quam nostrum Imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriae dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor principes fe-

a In originali haec praevident ex superioribus. Poly. ibidem. Ansel. lib. 8. c. 117. b Ansel. lib. 4. cap. 32. Deuodedit lib. 2. c. 1. b In edictis Constantinus, quod est post concil. Neocaesariensi. Ansel. lib. 4. c. 32. Deuodedit ibidem. c al. & eius successor.

des, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quam etiam super omnia in universo orbe ceterarum ecclesiarum: & Pontifex qui pro tempore ipsius sacrosanctae Romanae Ecclesiae existerit, celsior, & eius iudicio, quae ad cultum Dei, vel ad Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponatur. & infra. ¶ Ecclesiis beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione b luminariorum possessionum praedia contulimus, & rebus diversis eas dimimus; & per nostram Imperialem iustitiam factam tam in oriente, quam in occidente, vel etiam septentrionalibus, & meridiana plaga, videlicet in Iudaea, Graecia, Asia, Thracia, Aethiopia & Italia, vel diversis Insulis, nostra largitate e concessimus, ea prioris ratione, ut per manus beatissimi patris nostri Sylvestri summi Pontificis, successorumque eius omnia disponantur. & infra. ¶ Beato d Sylvestro patri nostro, summo Pontifici, & omnibus salis urbis Romae Papae, & omnibus eius successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beatorum Petri erunt sessuri, de praesenti contraidimus plarium libertati nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium e, necnon coronam capitis nostri, videlicet thronum, quod Imperiale superhumerali, videlicet collum; verumetiam & chlamydem purpuream, atque tunicum coccineum, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialium praedictum equitum 3, conferentes etiam & Imperialem sceptrum, simulque cuncta signa, atque banda f, & divitiis ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostrae. Viris autem reverendissimis clericis in diversis ordinibus eadem crostante Romanae Ecclesiae servientibus, illud cultum, singularitate, potentia & praecellentia habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est, patricios 4 atque consules effici, necnon ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus honorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & decem sanctae Romanae Ecclesiae ornari decernimus. Et quoniam admodum Imperialis potentia officii diversis, celsiorum ariorum nempe, & ostiarios, atque omnium exaltatorum ornatur, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimum Pontificis decem praedicta, decernimus & hoc, clericorum eiusdem sanctae Romanae ecclesiae manipulis & lanceaminibus, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare, id est, candido lineamine illustrari, sic utantur & obrixi, ut sicut caelestia, ita & terrena ad laudem Dei corentur. Prae omnibus autem licentiam tribuimus beato sanctissimo patri nostro Sylvestro, & successoribus eius ex nostro iudicio, & ut quem placuit 6 proprio officio clericare voluerit, & in religioforum numero officio clericare voluerit, nullus ex omnibus praefatum verberare agere. Decrevimus itaque, & hoc, ut ipse, & successores eius diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei possint per coronam clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri omnino ipsa ex auro non est passus uti coronam, non phrygium candido g nitore splendidi, resurrexerunt. Phrygium candido g nitore splendidi, resurrexerunt. Phrygium candido g nitore splendidi, resurrexerunt. Phrygium candido g nitore splendidi, resurrexerunt.

a Antioch. Alex. orig. impressum. b al. circumstantia. c al. eius libertatem concessimus. d 100 part. cap. 49. Pater. cap. 1. e al. phrygium, id est, mitra. f Sordida in hoc loco pseudo. g al. candidi mrisu splendidiom.

statuentes eodem phrygio omnes eius successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. Vnde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni imperii dignitas, gloria & potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut praedictum est, quam Romanam urbem, & omnes Italiae, seu occidentali regionum provincias, loca & civitates, praefato beatissimo Pontifici nostro Sylvestro universali Papa contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & a successoribus eius per hanc divalem nostram, & pragmaticam constitutum decernimus disponenda; atque iuris sanctae Romanae & caeterae concedimus permanenda. Vnde congruum per se proximum nostrum Imperium, & regni potestatem in orientaliibus transferri regionibus, & in Bizantina provincia optimo loco, nomini nostro civitatem adificari, & nostrum illuc constitui Imperium, quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianae religionis caput ab Imperatore coelesti constitutum est, iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Haec verò omnia 7. quae per hanc nostram imperialem facram, & per alia divalia decreta statimus, atque confirmavimus, usque in finem mundi illibata & inconvulsa permanere determinamus. Vnde coram Deo vivo, quoniam nos regnare praecipit, & coram terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrum imperialem constitutum, omnes nostros successores imperatores, vel cunctos Optimares, Satrapas etiam, amplissimum senatum, & universum populum in toto orbe terrarum nunc & in posterum, cunctis: et tunc temporibus Imperio nostro subiacentem, nulli eorum quovocumque licere hac aut infringere, aut in quovocumque convellere: Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerari, aut contemptor extiterit, aeternis condemnationibus subiacet in nodatis, & sanctos Dei, principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in praesenti & in futura vita sentiat contrarios: atque in inferno inferiori contentenatus, cum diabolo, & omnibus deficiat impiis. Huius verò imperialis decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus B. Petri principis Apostolorum nostrum Datum Romae 3. Calend. Aprilis, Domino nostro Flavio Constantino Augusto quater, & Galliano v. c. Coll.

¶ Haec palatium in multis habetur exemplaribus, in quibus alia praesentia esse non solent.

¶ Constantinus] Verba haec usque ad vers. in eo privilegio. non solum habentur apud Antiochenos & Deudedit, sed etiam in gestis beati Sylvestri in his, quae a Constantino per alios dies post haec scriptura adorservantur.

¶ Vnde] Hinc usque ad finem scripturae sunt ex gestis, seu actis beati Sylvestri, in quibus multa praecedunt, ac multa deinceps sequuntur. Sed hic ea tantum videntur relata, quae in celebrationibus Antiochenis & Deudedit habentur. Titulus proprius huius portae in gestis beati Sylvestri est. Privilegium sanctae Romanae ecclesiae, quod Constantinus Augustus sancto Sylvestro Episcopo urbis Romae, & omnibus successoribus eius usque in perpetuum, & obtulit super corpus B. Petri Apostoli. De quodam privilegio Les IX. in epistola prima, seu libello ad caeteras mandatis praesumptiois Mandati Constantinocephalensis, & Leonis Antiocheni Episcoporum, capit. sequitur: Paucis ex privilegio eiusdem Constantini mandatum cruce aurea super caelestis clarissimi venerabile corpus posito ad medium profertur. De istodem gestis sine illa Clavula ut antea dicitur. Episcoporum (et referuntur supra distinctio in cap. sancta Romana, sic loquitur, ut et videtur apud preter. Et in martyriolo Romano, et Visconti in libro S. Sylvestri, quae actus clari habentur. Interim vero verò extant hodie perorata littera descripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Novalesis: quoniam interpret in praefato hoc sit: Historiographus noster Eusebius Caesariae Palaeestinae urbis

Episcopus, cum historiam ecclesiasticam scriberet, praeremittit ea quae in aliis opusculis sunt, vel quae se meminisse. Nam viginti libros omnium penè provinciarum passionum martyrum, Episcoporum & confessorum, & sacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro, omnium Episcoporum nomina, & gesta conscripsit, & earum urbium, quae aciem pontificatus per Apostolicas sedes tenere noscuntur, ut urbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus & Alexandria. Harum urbium Episcoporum omnium praeiorum nomina usque ad tempus suum, & gesta Graeco sermone conscripsit. Ex quo numero unum Episcoporum urbis Romae sanctum Sylvestrum me de Graeco in Latinum transferre praecipisti, Domine sancte, ac beate pater. Quibus verbis, quicumque sit auctor istius praemissae, eadem gesta ab Eusebio Graeco scripta fuisse elate profertur. Quae etiam in recentissimi Pontificatus libris & codicibus, in quibus sanctorum vitae sunt descriptae, in vita beati Sylvestri referuntur. Partem horum aliorum (quod ad baptismum Constantini, & Crimaginei sanctorum Petri, & Pauli istas) refert Hadrianus Papa in Epistola Constantino Imperatori, & patri beatus scripta, quae in secunda actione spiritus universali synodi habetur. Ipsi autem privilegium fere integrum refert Nicolaus I. in epistola ad Theodorum Bassamon in Phoeniciae monacho, titul. 9. cap. 1. quoniam alii in rebus (quod Graeci plerumque solum) Romanae ecclesiae non solum equis. Hanc eandem donationem ante Gratianum recitavit Anselmus, Deuodedit, sed loca veritas. Quae pertinet, quae Petrus Damianus in disputatione synodali inter regem adlocutionem, & Romanam ecclesiam deservitorem scripsit. Leges, inquit, Constantini Imperatoris edictum, ubi sedis Apostolicae constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias fundator erexit: postquam Patriarchum Lateranensem in beati Salvatoris honore construxit, mox per imperialis rescripti fecerit Romanae ecclesiae constituit dignitatem, ubi nimirum beato Sylvestro suisque successoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plecterentur in capite, & caetera: regii cultus infusus usurparent. Verum beatus Sylvester ornamenta, quae sacerdoti congrue iudicabat officio, in proprios usus assumptis: coram vero, vel caetera, quae magis ambiciosa, quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod caeteris aulae regalis existerat, perpetuo iure concessit, regnum Italiae iudicandum tradidit. Nam & ipsius Regis haec verba sunt: Vnde congruum, inquit, prosequimus nostrum Imperium, & regni potestatem orientaliibus transferri, ac mutari regionibus, & in Bizantina provincia in optimo loco nomini nostro civitatem adificari, & nostrum illuc constitui Imperium. Quoniam, ubi Imperator coelesti constitutum est, iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. De hac eadem re scribit Adon Vindobonensis in commentario actus sexta, & Gurfedus Vitebiensis in chronica, part. 5. cap. 2.

¶ Praesidentum equitum] Graeci est apud Bassamonem, & Βασιλικὸν τοῦ Βασιλικῶν ἀλόγων, id est, & dignitates Imperialis equitum.

¶ Id est, patrios] Locus hic Graeci sic habet, & ἔχει ἐκείνου τοῦ ὁμοιωθέντος, & μετὰ τοῦ αὐτοῦ λέγει, καὶ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τὴν αὐτῆς, ἢ τὴν αὐτῆς ἐξουσίαν, & ἀκρίτως, ἢ τὴν αὐτῆς, καὶ τὴν αὐτῆς ἐξουσίαν, id est, & illam habere celsitatem atque amplitudinem, quae ornatus est magnus noxas senatus, five patrii & consules, five hy pati & reliqua dignitates.

¶ Cum udonibus] Graeci etiam hic locum habet paulo aliter, καὶ ὡς ἢ ἀρετῆς ἀγαθῆς, & φέρει τὸν ὄνομα, id est, & gloria patriis.

a. et gloria patriis.

ὅτι σὺν δόξῃ καὶ ἡδονῇ ἀπολαύσῃς τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum lineis albis, ita etiam ecclesiastica, sicut terrena ad Dei laudem.

6 ¶ Quem placatus] Ἰνα κού τις συγκαλέηται βουλῇ μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι διακρίσει τοὺς ἀρχιερεῖς, ὡς καὶ τὸν γένειον αὐτοῦ τῆς ἰουδαίας. id est, Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum lineis albis, ita etiam ecclesiastica, sicut terrena ad Dei laudem.

7 ¶ Hæc verò omnia] Hæc quæ, est magna verborum varietas, sed eadem feri sententia.

C. XV. ¶ Imperialis auctoritas religiose dispensationis mensuram non mutat.

Item Gelasius ad Episcopos Dardaniæ. Sicut quavis parva civitas paxrogativam presentis dispensationis religiose non mutat. ¶ Semper in effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia proveniunt. Nam qualescunque Pontifices sint, certis erroribus humanis accidentibus, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videntur à seculari potestate posse percelli.

¶ Mutatus est à colledore orationis datus, ne qua invencione, recitanda essent.

C. XVI. ¶ Ecclesie restaurare contritus, non Pontificis persequi boni principis est.

Item Marcellus Papa Maxentio 1. Oni a principis est, ac religiosi, ecclesias contritas atque contritus restaurare, novas ædificare, & Dei sacerdotes honorare atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri afflictiones, nec invidere laborantibus in agro Domini, nec expellere aeterni regis dispensatores.

¶ Maxentio] In impressis addelatur, Episcopo, qua vox abest ab omnibus manuscriptorum.

DISTINCTIO XCVII.

Hic capitulo patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuiuslibet laici licet decernere, vel de electione Pontifici, vel de rebus ecclesiasticis. Quæcumque autem ab eis constituta fuerint, pro infirma habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Unde etiam Honorius Augustinus, in supra dicta dicitur, xaviam esse videtur, quod contra auctoritatem sacrosancti canonum de electione summorum Pontificum decernere tentaverit. Sed si ex eodem capitulo habetur, ecclesia precibus Imperator in presumpiones valet decernere: sicut pro defensione fides quandam decrevisse legitur, ne heretici aliquid, nomine ecclesie possiderent. Atque autem non invidet de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius vero Augustinus non sua auctoritate, sed B. Bonifacio supplicante, ecclesiastica quieti consulere, & concertantium arbitrationem punire curavit.

C. I. ¶ Epistola Bonifacii ad Honorium Augustinum.

Unde etiam Bonifacius Episcopus supplicatensis epistolam Honorio Augusto destinavit.

Ecclesia est mex, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus deputavit, nos cura constringit: nec cautus ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detineat, propter conventus, qui à fa-

a Anselm. lib. 6. cap. 192. b al. rega. c al. Pontificum. d Distin. 79. fol. 10. e Epist. ad Honorium.

cedentibus universis & clericis, & Christianis plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quam oporteat, crederet, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostram tacentem a deficiam debimur, quod civitatis quietem, & ecclesie pacem perturbare valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus divine cultor religionis domino favente provideat, nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam tantum est divinis semper rebus animo promptior favillæ firmo & stabili jure custodiatur, quod per torannorum feriem, & sub illis etiam principibus obtinuit, quem nulla nostra religionis cura contumax, id est, ut licentia se ferentur, & sub vestra Imperio clementia minime, que sunt illicita, formidantur. ¶ Ipsa enim ecclesia devotionem tuam Christianissime Imperator, meo & quanto sermone, sed suo venerabili appellat affectu, qui Christianus Deus noster, vestri fidus rector & gubernator Imperii, uni deponfaram sibi, & intactam virginem servat, ne in eam aliquos patiamini insidiantium prope cum fluctus illidi, & quietem faciem tempestatu illiæ timore turbari, horrocosimæ & tranquillissimæ imperator Augustine & imperator Augustine & imperator Augustine tamen mater est Ecclesia, hac pietatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appropinquaverit, presentiaque reperit. Vobis, inquit, regibus Imperantibus 2 crevit meus, qui modo tuus est, populam tam fidus Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa myseria, inter preces quas pro vestri felicitate pendit Imperii, tebe, quem, & de cujus sede agitur] sancto Petro, fides pro religionis observantia vobis clamant, cum sollicitudine mittentur oratio, ne humanas res sollicitudine occulte sollicitate semel evulsa discorde illudat. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, inter Ecclesia, nisi apud te suam esse cura & constantia & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum rectionibus, fide tua, divino cultu pariter cum tempore semper florente, videret. ¶ Habet refugium, pietate mansuetudinis animum, cum suæ religionis veneratione conjunctum: cum quidquid huic proficit, vobis, & confertis fratribus, & confacerdotibus, probantissimis viris, & me & ab omnibus (qui Ecclesiam cuncti) legatis, quibus (precanur) sacre causationis prosequentibus in urbe vestra mansuetudinis animo, quo postulatis annuitis, in perpetuum statum versalis ecclesie consularis.

1 ¶ Id est, ut licita] In epistola ipsa legitur, id est, ut licita utar licitis.

2 ¶ Imperantibus] Admitti aliquos ex episcopis emendatus est hic locus, crevit qui modo tuus est, populus.

3 ¶ Ne humanas] In plerisque vetustis legentur, velut varias res solito, &c. In originali vero, ne [al. res] velut as res semel evulsa distrahatur a cultu solito, tenentur licitante, discordia.

C. II. ¶ Rescriptum Honorii ad Bonifacium Papam.

Victor Honorius, inclytus, triumphator, serenos gustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ aternæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reverentia tulatione suscepimus: quibus recentis egimus potentem Deo maximas gratias, quod sanctimoniam post longum incommodum optate reddideris, mus sanitati. Et ideo reverentibus venerabilibus gaudium nostrum, sacerdotum episcopi atque dignum, ac petimus, uti quotidianis orationibus

a al. tacenti. b al. presideat. c al. non meo. d al. e al. semper Auguste. f al. vestra. g al. ferre. h faciant istiusmodi. orig.